

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เนื่องจากมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติ ซึ่งนับวันปัญหาจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้บุคคลปรับตัวไม่ทัน เกิดภาวะเครียด ปัญหาทางสุขภาพจิต ตลอดจนการใช้กลไกการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสม บุคคลจึงหันไปพึ่งพายาเสพติด ประกอบกับสถาบันครอบครัวที่อ่อนแอส่งผลให้มีการใช้และแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรวดเร็วในทุกกลุ่มอายุและทุกเพศ แม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ จะให้ความสนใจต่อปัญหาดังกล่าวโดยหาทางป้องกันในกลุ่มผู้ที่ยังไม่เสพและกลุ่มที่มีโอกาสเสี่ยง โดยเฉพาะในเด็กนักเรียน นักศึกษา โดยมีการนำแนวคิดเรื่องทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก มาใช้ในการพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะต่าง ๆ ส่วนในด้านการบำบัดรักษาผู้ที่ติดยาเสพติดพบว่า มีการบำบัดรักษาทางยาและทางพฤติกรรมสังคม จิตวิทยา ซึ่งการรักษาเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งนั้น ไม่สามารถจะช่วยให้ผู้ติดยาหยุดเสพในระยะยาวได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่ติดยาหลังจากเข้ารับการรักษแล้วเมื่อกลับออกไปสู่สังคมภายนอกก็ไปเสพยาซ้ำอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดได้ก็คือ การป้องกันมิให้ผู้เสพติดยาและเข้ารับการรักษแล้วกลับไปเสพอีกโดยจัดหาวิธีการใหม่ ๆ อาทิ การจัดกิจกรรมกลุ่มโดยอาศัยหลักของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นให้บุคคลในกลุ่มดังกล่าวได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษและอันตรายของยาเสพติด มีเจตคติที่ถูกต้อง ตระหนักไว้ในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง รวมไปถึงการเสริมสร้างทักษะ การแก้ปัญหาการตัดสินใจและการปฏิเสธ ซึ่งการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลด้านต่าง ๆ เหล่านี้ น่าจะช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีทักษะทางสังคมและสามารถหยุดเสพในระยะยาวได้

จากการสำรวจภาคสนามโครงการยาเสพติด 3 โครงการของสถาบันวิจัยเอแบคโพลีเทค อินเทอร์เน็ตโพลล์ (เอแบคโพลล์, 2540) และจากการสำรวจการใช้สารเสพติดในนักเรียน เมื่อต้นแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 7 พบว่า ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดสูงที่สุดคือ ยาบ้า (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, 2536, หน้า 26) เนื่องจาก ยาบ้าสามารถผลิตได้เองภายในประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง จึงทำให้มีราคาไม่สูงมาก ประกอบกับหาซื้อได้ง่าย สะดวกต่อการเสพ การพกพา และการเก็บรักษา และเป็นที่น่าวิตกว่ามีการใช้แอมเฟตามีน (ยาบ้า) กันมากขึ้นในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน คนทำงานกลางคืน ผู้ขับขี่ยานยนต์ ซึ่งต้องใช้เพื่อให้สามารถทำงานได้มากขึ้น และยังมีรายงานการใช้ยาบ้าในเยาวชน ดังจะเห็นว่า ยาบ้าได้แพร่ระบาดเข้าสู่บุคคลทุกกลุ่มอายุทั้งในกลุ่มวัยเรียน วัยรุ่น และวัยทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 13-45 ปี (มติชนสุดสัปดาห์ คอลัมน์สถานการณ์ของยาเสพติด, 13 มกราคม 2541, หน้า 6) และกลุ่มประชากรที่เริ่มใช้สารเสพติดครั้งแรกส่วนใหญ่พบในช่วงอายุ 15-19 ปี มากที่สุดคือร้อยละ 56 (กรมการแพทย์, 2538) และส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ธนวรรณ อาชารัฐ, 2538, หน้า ง)

สาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นติดยาเสพติดมากที่สุดคือ เพื่อน (ศรีสมบัติ บุญเมือง, 2527, หน้า 17 สมจิตต์ ภาติกร, 2527, หน้า 167) โดยผู้ที่มีเพื่อนใช้สารเสพติดจะมีการใช้มากกว่ากลุ่มที่มีเพื่อนไม่ใช้สารเสพติด (สุรศักดิ์ ไควสุภัทร์, 2541, หน้า 136 ชลธิชา เรื่องยุทธการณ, 2542, หน้า 53) และแรงจูงใจที่มีต่อการใช้สารเสพติดคือ การกระทำตามเพื่อน ตลอดจนเพื่อนชวน ไม่กล้าขัดใจเพื่อน ไม่ทราบวิธีการปฏิเสธอย่างไรที่จะไม่เสียสัมพันธภาพกับเพื่อน และขาดทักษะในการเผชิญปัญหาการตัดสินใจ (นวนันท์ กิจทวี, 2541, หน้า 5) ซึ่งอธิบายตามทฤษฎีการเรียนรู้ ได้ว่า การคบหาสมาคมกันของวัยรุ่นจะก่อให้เกิดการเลียนแบบและการชักจูงจากกลุ่มเพื่อนได้มาก (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง, 2541, หน้า 132) ซึ่งโดยธรรมชาติของวัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้ อยากลอง หาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ต้องการความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง โดยพยายามที่จะเลียนแบบบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ เพื่อแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ดังนั้นจึงพยายามที่จะคล้อยตามความเห็นและการกระทำตามอย่างเพื่อน นอกจากนี้ยังมีความบกพร่องทางด้านจิตใจและบุคลิกภาพ เช่น มีการเห็นคุณค่าและความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มีปัญหาในการปรับตัว มีความวิตกกังวล มีพฤติกรรมคล้อยตามคนอื่น จึงมีโอกาสจะใช้และติดยาเสพติดได้ง่าย (Wright, 1975 อ้างใน นวนันท์ กิจทวี, 2541, หน้า 4)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดและสาเหตุของการใช้ยาบ้าดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่สมควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเนื่องจากยาบ้าเป็นสารเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจและที่สำคัญทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรบุคคล เนื่องจากบุคคลที่ใช้ยาบ้าจะทำให้มีการใช้ซ้ำ ๆ และมีการใช้ในปริมาณที่มากขึ้นตามลักษณะของผู้ติดสารเสพติดทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์รวมทั้งพฤติกรรมของผู้เสพ (วิทย์ เทียงบุญธรรม, 2531) ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้ดำเนินการหาทางป้องกันในกลุ่มผู้ที่ยังไม่เสพ การบำบัดรักษาในผู้ที่ติดสาร รวมทั้งการปราบปรามยาเสพติดเพื่อให้อาการดังกล่าวหมดไป โดยในด้านการป้องกันมีการให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของยาเสพติด รวมทั้งการเสริมสร้างทักษะชีวิตโดยเฉพาะในเด็กนักเรียน นักศึกษา ส่วนในด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดนั้น จำเป็นต้องพัฒนาให้บุคคลเหล่านี้มีความตระหนักรู้ เห็นคุณค่าในตนเอง มีการพัฒนาทักษะทางพฤติกรรมที่เฉพาะสำหรับผู้ติดยา โดยเน้นเกี่ยวกับทักษะในการแก้ปัญหาการตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธ มีทัศนคติและการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อลดอัตราการเสพยา ซึ่งความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความต้องการภายในจิตใจที่ผลักดันพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล (เสาวภา วิชิตวาทย์, 2534, หน้า 3) และมีการพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็กโดยจะเพิ่มขึ้นตามอายุ และพบว่าเด็กวัยรุ่นจะให้ความสำคัญต่อความต้องการมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยอื่น ๆ (ศศิกันต์ ธนะโสธร, 2529, หน้า 2) ดังนั้นหากเขาได้รับการยอมรับจะทำให้เกิดความเชื่อมั่น เห็นตนเองมีคุณค่า มีความสามารถเพียงพอที่จะกระทำการต่าง ๆ ได้ (ตระกูลไทย ฉายแมน, 2539, หน้า 5) และส่งผลให้เขามีพฤติกรรมในการควบคุมตนเองได้ (เสาวภา วิชิตวาทย์, 2534, หน้า 47) และอาจช่วยให้หยุดเสพยาในระยะยาวได้

โรงพยาบาลสวนปรุงเป็นโรงพยาบาลในสังกัดกรมสุขภาพจิตในเขตภาคเหนือที่ดำเนินการในการส่งเสริม ป้องกัน บำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ ซึ่งรวมไปถึงผู้ที่มีปัญหาทางจิตเนื่องจากสารเสพติดต่าง ๆ จากสถิติของโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้ใช้สารเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าและเกิดปัญหาทางสุขภาพจิตต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในปีงบประมาณ 2538 มีผู้ใช้ยาบ้าและเข้ารับการรักษารวม 227 ราย และเพิ่มขึ้นเป็น 1,735 รายในปีงบประมาณ 2542 (เอกสารบรรยายสรุปปีงบประมาณ 2542, โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่) และจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของผู้ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล

สวนปรง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแพทย์ให้การวินิจฉัยว่ามีอาการทางจิตเนื่องจากเสพยาบ้าในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2542 พบว่า มีจำนวน 34 คน เป็นชาย 32 คน หญิง 2 คน และในจำนวนนี้เป็นกลุ่มวัยรุ่นเพศชายที่มีอายุระหว่าง 15-21 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 44.12 และจากการสำรวจในด้านความรู้ การเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการแก้ปัญหาการตัดสินใจและการ ปฏิเสธของวัยรุ่นชายที่เสพยาบ้า และเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสวนปรง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการตอบแบบสอบถามของกรมสุขภาพจิต พบว่า ด้านความรู้ของวัยรุ่นอยู่ในระดับปานกลาง ถึงสูง ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการแก้ปัญหาการตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธอยู่ใน ระดับปานกลางถึงต่ำ จะเห็นได้ว่าการที่วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสพยาบ้าเนื่องมาจากปัจจัยภายในตัวเอง ได้แก่ การรับรู้ ทักษะคิด ความอยากรู้อยากลองตามวัย การเห็นคุณค่าในตนเอง รวมไปถึงทักษะ ในการดำเนินชีวิต และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อม เช่น อยู่ในแหล่งที่มีการซื้อ ขาย และสามารถหาเสพยาได้ง่าย เพื่อนชวน เป็นต้น

ปัจจุบันการบำบัดผู้เสพยาประกอบด้วยการบำบัดรักษาทางยาและการบำบัดทาง พฤติกรรมสังคมจิตวิทยา ซึ่งการรักษาเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งไม่สามารถจะช่วยให้ผู้ที่ติดยาหยุด เสพใน ระยะยาวได้ (พันธุ์นา กิตติรัตนไพบูลย์, 2542, หน้า 54) และการรักษาทางด้านพฤติกรรมสังคม จิตวิทยาที่ดำเนินอยู่ในโรงพยาบาลสวนปรงในปัจจุบันนั้นเป็นลักษณะโดยรวม กล่าวคือ เป็นกิจกรรม ที่จัดขึ้นสำหรับผู้ป่วยทุกเพศ ทุกกลุ่มอายุ ทุกโรค ที่เข้ารับการรักษา และพบว่า เมื่อผู้ที่เสพยาบ้า เข้ารับการรักษาและจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลแล้วมีจำนวนไม่น้อยที่กลับไปเสพและต้องกลับ เข้ามารักษาซ้ำอีก ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าวได้ก็คือการป้องกันมิให้ผู้เสพยาบ้า และเข้ารับการรักษาแล้วกลับไปเสพอีกโดยการจัดกิจกรรมกลุ่มที่พัฒนาทักษะทางพฤติกรรม ที่เฉพาะสำหรับวัยรุ่นที่เสพยาบ้า ซึ่งขาดทักษะในการแก้ปัญหาการตัดสินใจ ทักษะการปฏิเสธ และการเห็นคุณค่าในตนเอง เพราะการเห็นคุณค่าในตนเองและทักษะส่วนบุคคลดังกล่าวสามารถ ปรับปรุง สร้างเสริม และพัฒนาได้ ประกอบกับผู้วิจัยเชื่อว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นผู้มีศักยภาพ ในฐานะปัจเจกบุคคลที่จะพัฒนาได้ โดยกระตุ้นให้เขาริเริ่มและพัฒนาตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง มีการพัฒนาทักษะส่วนบุคคล ทักษะทางพฤติกรรมที่เหมาะสม เพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงผลของกิจกรรมกลุ่มต่อการเห็นคุณค่าใน ตนเอง ทักษะการแก้ปัญหาการตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธของวัยรุ่นชายที่เสพยาบ้าและเข้ารับ

การรักษาในโรงพยาบาลสวนปรง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่โดยเน้นกิจกรรมที่จะส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง การฝึกทักษะในการแก้ปัญหาการตัดสินใจและการปฏิเสธเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมบำบัดสำหรับวัยรุ่นที่เข้ารับการรักษารวมทั้งให้การดูแลที่ถูกต้องเหมาะสม และสนับสนุนให้บุคคลเหล่านี้เห็นคุณค่าในตนเอง มีทักษะการแก้ปัญหาการตัดสินใจและการปฏิเสธการใช้น้ำยาเพื่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการแก้ปัญหาการตัดสินใจ และการปฏิเสธของวัยรุ่นชายที่เสพยาบ้า และเข้ารับการรักษารวมทั้งในโรงพยาบาลสวนปรง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการแก้ปัญหาการตัดสินใจและการปฏิเสธของวัยรุ่นชายที่เสพยาบ้าก่อนและภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงผลของกิจกรรมกลุ่มต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการแก้ปัญหาการตัดสินใจ และการปฏิเสธของวัยรุ่นชายอายุระหว่าง 15-21 ปี ที่เสพยาบ้า และเข้ารับการรักษารวมทั้งในโรงพยาบาลสวนปรง จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น

ขอบเขตประชากร

ประชากร คือ วัยรุ่นเพศชายที่เสพยาบ้าและมีอายุระหว่าง 15-21 ปี ที่เข้ารับการรักษารวมทั้งแบบผู้ป่วยในของโรงพยาบาลสวนปรง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วัยรุ่นเพศชายที่เสพยาบ้าและมีอายุระหว่าง 15-21 ปี ที่เข้ารับการรักษารวมทั้งในของโรงพยาบาลสวนปรง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

1. เพศชาย อายุ 15-21 ปี
2. เป็นบุคคลที่แพทย์ให้การวินิจฉัยว่า มีการใช้แอมเฟตามีนตามเกณฑ์วินิจฉัยของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน ครั้งที่ 4 (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ค)

3. เป็นบุคคลที่ไม่มีปัญหาทางการสื่อสาร การได้ยิน การใช้ภาษาพูด การเขียน
4. สามารถอ่านออกเขียนได้ จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
5. เป็นบุคคลที่พร้อมและยินดีเข้าร่วมในการวิจัย
6. เป็นผู้ที่ได้รับการรักษาในโรงพยาบาลสวณปรุงแบบผู้ป่วยใน
7. อาการทางจิตสงบ ไม่มีประสาทหลอน การรับรู้ปกติหรือได้รับการรักษาในโรงพยาบาลนานกว่า 7 วัน แพทย์และทีมการรักษาเห็นว่าอาการดีสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้

ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มเดียว ทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-posttest design) โดยกำหนดเนื้อหาในเรื่องผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทักษะที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่น ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะในการแก้ปัญหาการตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธของวัยรุ่นเพศชายที่เสพยาบ้าและได้รับการรักษาในโรงพยาบาลสวณปรุง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย กิจกรรมกลุ่ม

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย การเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการแก้ปัญหาการตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธ

สมมติฐานของการวิจัย

วัยรุ่นชายที่เสพยาบ้าภายหลังที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการแก้ปัญหาการตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธสูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. ทราบผลของกิจกรรมกลุ่มต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะในการแก้ปัญหาการตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธของวัยรุ่นชายที่เสพยาบ้า และได้รับการรักษาในโรงพยาบาลสวณปรุง จังหวัดเชียงใหม่ และนำผลดังกล่าวมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาครั้งต่อไป

2. สามารถนำกิจกรรมกลุ่มต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะแก้ปัญหาคัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธ มากำหนดเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม สำหรับผู้ที่เสพยาบ้าและเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ และในสถานบำบัดอื่น ๆ ต่อไป

3. สามารถนำกิจกรรมกลุ่มดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับผู้ที่ใช้สารเสพติดประเภทอื่น ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้ เห็นคุณค่าในตนเอง และมีความสามารถในการใช้ทักษะที่จำเป็นในการเผชิญสถานการณ์ที่จะนำไปสู่การเสพยาบ้า โดยอาศัยกระบวนการที่เน้นผู้เข้าร่วมกลุ่มเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยกำหนดสถานการณ์จำลอง และใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง การฝึกทักษะ การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะในการแก้ปัญหาคัดสินใจ และการปฏิเสธ

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่วัยรุ่นยอมรับนับถือตนเองและทัศนคติที่มีต่อตนเอง การประสบผลสำเร็จในชีวิต การพึ่งตนเอง คิดว่าตนเองมีคุณค่าต่อครอบครัว สังคม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยดัดแปลงมาจากของ นาดยา วงศ์หลักภัย (2532) และอาศัยแนวคิดของ คูเปอร์สมิธ (Coopersmith) ในที่นี้หมายถึง ความรู้สึกที่วัยรุ่นมีต่อตนเองซึ่งประกอบด้วย ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเกี่ยวกับตนโดยทั่วไป ด้านครอบครัว และด้านสังคม

ทักษะการแก้ปัญหาคัดสินใจ หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นในการคิดอย่างมีเหตุผลเมื่อเผชิญกับปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ระบุแนวทางในการแก้ปัญหา และการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการโดยมีลำดับขั้นตอน ซึ่งได้แก่ การรับรู้ปัญหา การวิเคราะห์สภาพปัญหา การรวบรวมข้อมูล การหาทางเลือก การประเมินทางเลือกต่าง ๆ ตามข้อมูลที่ได้ และการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ในที่นี้เป็นการพิจารณาเลือกตัดสินใจเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการใช้ยาบ้า

ทักษะการปฏิเสธ หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นในการสื่อสาร การใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อปกป้องถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการของตนเองอย่างตรงไปตรงมา เป็นการแสดงออกถึงสิทธิของตนเองที่จะไม่เห็นด้วยหรือปฏิเสธการใช้ยาบ้าเมื่อถูกชักชวนจากเพื่อน เป็นการปฏิเสธด้วยความนุ่มนวลโดยคำนึงถึงความรู้สึกของอีกฝ่ายเพื่อรักษาสัมพันธภาพที่ดีไว้ ซึ่งเรียกว่าการปฏิเสธโดยไม่เสียสัมพันธภาพ

ยาบ้า หรือ แอมเฟตามีน หมายถึง วัตถุออกฤทธิ์ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ.2518 เป็นยาที่มีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางและถือว่าเป็นยาเสพติดตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2521 เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายในระยะแรกที่เสพทำให้ร่างกายไม่เหน็ดเหนื่อย ตื่นเต้น ความคิดอ่านเร็วกว่าปกติแต่สมาธิเสีย กระตุ้นหัวใจทำให้ใจสั่น การใช้ยานี้ติดต่อกันเป็นเวลานานจะเกิดการเป็นพิษทำให้สุขภาพทรุดโทรม มีความเสื่อมทางจิตถึงขั้นโรคจิต มีอาการทางประสาท และชักหมดสติได้

วัยรุ่นชาย หมายถึง บุคคลเพศชายที่มีอายุระหว่าง 15-21 ปี จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เสพยาบ้าและเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่